
KEY BENEFITS OF THE EUROPEAN AGENCY FOR SPECIAL NEEDS AND INCLUSIVE EDUCATION FOR THE BULGARIAN EDUCATIONAL SYSTEM AS ILLUSTRATED BY THE INCLUSIVE EARLY CHILDHOOD EDUCATION PROJECT

Slaveyah Goranova

Medical University - Varna, Bulgaria, maestrabella@abv.bg

Abstract: The Bulgarian educational system can benefit in many ways from the European Agency for Special Needs and Inclusive Education. In the present article, we analyze certain key benefits that the Agency offers via the Inclusive Early Childhood Education Project.

Benefits that stand out are the availability of reliable information and evidence-based recommendations. The execution of the project relies on data that is carefully compiled by specialists from all over Europe, as well as on questionnaires filled out by all states involved with the Agency. Thus the Agency is able to prepare evidence-based recommendations for the development and implementation of inclusive education policies.

The Inclusive Early Childhood Education project can also serve as an example of practices and experience exchange between countries that are Agency members: by collecting and processing data from all member countries, national experts from all parts of Europe take part in this exchange. In this way each member state has access to information about all other member states, i.e. information about their experience.

As a rule, the participation in an international project such as the Inclusive Early Childhood Education Project represents a benefit in its own right. However, specific additional benefits also stand out. Such benefits are the positive influence exerted on the Bulgarian educational system by the knowledge acquired about the *raison d'être* and expected results from the implementation of inclusive educational practices; adaptation to local conditions of the Ecosystem Model; the creation and use of a self-reflection tool. The Environment Self-Reflection tool developed in collaboration with 25 experts from various countries should be of special interest for people directly involved in the educational process. We are certain that answering questions similar to the ones included in the tool represents a way to truthfully confirm educational inclusion: in a given kindergarten, it is possible for inclusive education to exist *de jure* (as required by state legislature), yet not to be provided *de facto*. In other words, it is possible for us to believe that we offer inclusive education, but if the furniture is not suitable for *all* children, we are not actually doing enough. The Self-Reflection tool with its specific questions helps us identify, namely, the need for additional steps: the tool allows us to ascertain whether the education offered is truly *inclusive*.

In conclusion, we emphasize the necessity of making the informed decision to truly benefit from the opportunities provided by the European Agency for Special Needs and Inclusive Education.

Keywords: special education needs, inclusive education

КЛЮЧОВИ ПОЛЗИ ОТ ЕВРОПЕЙСКАТА АГЕНЦИЯ ЗА СПЕЦИАЛНИ ОБРАЗОВАТЕЛНИ ПОТРЕБНОСТИ И ПРИОБЩАВАЩО ОБРАЗОВАНИЕ ЗА БЪЛГАРСКАТА ОБРАЗОВАТЕЛНА СТРУКТУРА, РАЗКРИТИ В ПРОЕКТ „ПРИОБЩАВАЩО ОБРАЗОВАНИЕ В РАННА ДЕТСКА ВЪЗРАСТ”

Славя Горанова

Медицински университет - Варна, България , maestrabella@abv.bg

Резюме: Българската образователна структура може да се радва на множество ползи от Европейската агенция за специални образователни потребности и приобщаващо образование. В настоящото изследване анализираме определени ключови ползи, предлагани от Агенцията чрез проекта „Приобщаващо образование в ранна детска възраст”.

Сред тези ползи отличаваме предлагането на достоверна информация и аргументирани препоръки. За целите на проекта се разчита на данни, надлежно документирани от специалисти и изследователи от цяла Европа, както и на въпросници, попълнени от всички държави членки на Агенцията. Така Агенцията е в състояние да изготви аргументирани препоръки за разработването и приложението на политики по отношение на приобщаващото образование.

Проектът „Приобщаващо образование в ранна детска възраст” е пример и за осъществен обмен на опит между държавите членки на Агенцията: в него се включват национални експерти от всички части на Европа,

като събират и обработват данни от всички държави – членки на Агенцията. Така всяка държава членка разполага с информация за всички други държави членки, т.е. за техния опит.

По принцип включването в международен проект като „Приобщаващо образование в ранна детска възраст” е полза само по себе си. В допълнение обаче могат да се изтъкнат и други, конкретни предимства на участието в проекта като оказването на положително влияние на българската образователна структура, благодарение на запознанството с обосновката и очакваните резултати от осигуряването на приобщаващо образование; адаптирането към конкретните условия на т.нар. *екосистемен модел*; изработването и използването на инструмент за самоанализ,. От особен интерес за лицата, пряко ангажирани в образователния процес, би могъл да е Инструментът за самоанализ, разработен съвместно с 25 експерти от различни страни. Убедени сме, че отговорите на въпроси, подобни на включените в Инструмента, представляват начин реално да се потвърди приобщаването: в дадена детска градина е възможно *де юре* да съществува приобщаващо обучение (както го изисква законодателството на страната), но да не се прилага *де факто*. С други думи, възможно е ние да вярваме, че предлагаме приобщаващо обучение, ала ако мебелите не са подходящи за *всички* деца, всъщност ние не правим достатъчно. Инструментът за самоанализ със своите конкретни въпроси помага да идентифицираме именно нуждата от допълнителни мерки: инструментът ни позволява да проверим дали предлаганото обучение е наистина *приобщаващо*.

В заключение подчертаваме необходимостта от взимането на информирано решение реално да се възползваме от възможностите, предлагани от Европейската агенция за специални образователни потребности и приобщаващо образование.

Ключови думи: специални образователни потребности, приобщаващо образование

1. УВОД

Европейският съюз приема достъпа до приобщаващо образование като първи ключов принцип на „Европейски стълб на социалните права” (Европейска комисия, 2017, с. 1). Признат за „водеща ценност в съвременното демократично общество” (Иванов, 2013, с. 236), процесът на приобщаване включва „качествено образование на всички деца [...] ; развиване на способностите и личността на детето; премахване на бариерите, които могат да възпрепятстват ученето и участието на всяко дете; отношение на приемане, разбиране, уважение, грижа, подкрепа” (Бонева, 2017, с. 1). За да се постигне приобщаване, „средата трябва да се промени така, че да даде възможност на всички хора да участват пълноценно в живота на обществото”(Младенов, 2009, с. 7).

2. ЕВРОПЕЙСКА АГЕНЦИЯ ЗА СПЕЦИАЛНИ ОБРАЗОВАТЕЛНИ ПОТРЕБНОСТИ И ПРИОБЩАВАЩО ОБРАЗОВАНИЕ

Европейската агенция за специални образователни потребности и приобщаващо образование (Агенцията) е основана с цел подпомагане на 31 страни, членуващи в нея, в техните усилия да осигурят приобщаващо обучение, т.е. да предоставят на всички „възможност да получат адекватно, висококачествено образование в общността, в която живеят, редом с приятелите и връстниците си” (Европейска агенция за специални образователни потребности и приобщаващо образование, 2015, с. 2). Като една от тези страни, България би могла да извлече редица ползи от Агенцията. Сред тях се открояват следните: 1. получаването на достоверна информация и аргументирани препоръки; 2. участието в обмен на опит между партньорските държави; 3. включването в международни проекти като принципно и конкретно предимство. За илюстриране на тези ключови ползи ще си послужим с проекта „Приобщаващо образование в ранна детска възраст”.

3. ДОСТОВЕРНА ИНФОРМАЦИЯ И АРГУМЕНТИРАНИ ПРЕПОРЪКИ

Проектът „Приобщаващо образование в ранна детска възраст” (2015 – 2017 г.) е пример за това как **Агенцията предоставя достоверна информация:** „информация, основана на доказателства” (Европейска агенция за специални образователни потребности и приобщаващо образование, 2017а, с. 1). За целите на проекта е събрана информация „чрез наблюдение на примерни детски заведения”; разчита се и на данни, надлежно документирани от специалисти и изследователи от цяла Европа, както и на въпросници, попълнени от всички държави членки на Агенцията (Европейска агенция за специални образователни потребности и приобщаващо образование, 2017в, с. 5). Така Агенцията е в състояние да изготви **аргументирани препоръки** за разработването и приложението на политики по отношение на приобщаващото образование: заключителният доклад по проекта съдържа цял „набор от препоръки [. . .] представени в рамките на новия екосистемен модел” (Европейска агенция за специални образователни потребности и приобщаващо образование, 2017в, с. 6).

4. ОБМЯНА НА ОПИТ

Проектът „Приобщаващо образование в ранна детска възраст” е пример и за осъществен **обмен на опит** между държавите членки на Агенцията. Проектът ангажира всички тези държави, като „обменът на знания между партньори допринася за самооценката и споделянето на опит” (Европейска агенция за специални образователни потребности и приобщаващо образование, 2017а, с. 2). В проекта се включват национални експерти от всички части на Европа, като събират и обработват данни от всички държави – членки на Агенцията. Така всяка държава членка разполага с информация за всички други държави членки, т.е. за техния опит. Многообразието на този опит е значимо: всяка европейска страна „подхожда по различен начин в зависимост от своите традиции и от своя предишен и настоящ контекст” (Европейска агенция за специални образователни потребности и приобщаващо образование, 2015, с. 1).

5. ДРУГИ ПРЕДИМСТВА

Включването в международен проект като „Приобщаващо образование в ранна детска възраст” е полза само по себе си, т.е. то е **принципно предимство**. В допълнение обаче могат да се изтъкнат и други, **конкретни предимства** на участието в проекта. То може да повлияе положително на българската образователна структура, тъй като позволява запознанство с об основката и очакваните резултати от осигуряването на приобщаващо образование; изработване и използване на инструмент за самоанализ, както и адаптиране към конкретните условия на т.нар. *екосистемен модел* (Европейска агенция за специални образователни потребности и приобщаващо образование, 2017в, с. 6). От особен интерес за лицата, пряко ангажирани в образователния процес, би могъл да е инструментът за самоанализ, разработен съвместно с 25 експерти от различни страни, поради конкретиката на предлаганите въпроси – напр. „Подходящи ли са мебелите и оборудването за всички деца?” (Европейска агенция за специални образователни потребности и приобщаващо образование, 2017б, с. 17). Убедени сме, че отговорите на подобни въпроси представляват начин реално да се потвърди приобщаването: в дадена детска градина е възможно *де юре* да съществува приобщаващо обучение (както го изисква законодателството на страната), но да не се прилага *де факто*. С други думи, възможно е ние да вярваме, че предлагаме приобщаващо обучение, ала ако мебелите не са подходящи за *всички* деца, всъщност ние не правим достатъчно. Инструментът за самоанализ със своите конкретни въпроси помага да идентифицираме именно нуждата от допълнителни мерки: инструментът ни позволява да проверим дали предлаганото обучение е наистина *приобщаващо*.

6. ЗАКЛЮЧЕНИЯ

В заключение следва да се подчертае, че проектът „Приобщаващо образование в ранна детска възраст” ясно илюстрира редица ключови за приобщаващото обучение ползи, които Агенцията би могла да даде на българската образователна структура, а именно – получаването на достоверна информация и аргументирани препоръки, участието в обмен на опит между партньорските държави и включването в международни проекти. При това тези ползи се предоставят при настоящото състояние на българската образователна система, характеризиращо се с „условия на сериозен дефицит от базови познания както за възможностите, които дава приобщаващото образование за подобряване на образователната среда [...], така и за спецификите на образователната интеграция, като основен аспект на интеркултурното образование” (Нунев, 2017, с. 8). От нашата воля зависи доколко ще съумеем реално да се възползваме от предлаганите ползи.

ЛИТЕРАТУРА

- Бонева, И. (1.11.2019). *Приобщаващо образование – имитация на промяната*, 2017. <https://nmd.bg/%D0%BF%D1%80%D0%B8%D0%BE%D0%B1%D1%89%D0%B0%D0%B2%D0%B0%D1%89%D0%BE-%D0%BE%D0%B1%D1%80%D0%B0%D0%B7%D0%BE%D0%B2%D0%B0%D0%BD%D0%B8%D0%B5-%D0%B8%D0%BC%D0%B8%D1%82%D0%B0%D1%86%D0%B8%D1%8F-%D0%BD/>
- Европейска агенция за специални образователни потребности и приобщаващо образование. (30.04.2019). *Позиция на Агенцията относно приобщаващите образователни системи*, 2015. <https://www.european-agency.org/sites/default/files/PositionPaper-BG.pdf>.
- Европейска агенция за специални образователни потребности и приобщаващо образование. (30.04.2019). *Брошура*, 2017а. <https://www.mon.bg/upload/14953/AgencyFlyer2017-BG.pdf>.
- Европейска агенция за специални образователни потребности и приобщаващо образование. (30.04.2019). *Инструмент за самоанализ на средата на приобщаващо образование в ранна детска възраст*, 2017б. <https://www.european-agency.org/sites/default/files/IECE%20Environment%20Self-Reflection%20Tool%20BG%200.docx>.

- Европейска агенция за специални образователни потребности и приобщаващо образование. (30.04.2019). *Приобщаващо образование в ранна детска възраст: Нови идеи и инструменти - Заключителен обобщаващ доклад*, 2017г. https://www.european-agency.org/sites/default/files/iece-summary-bg_1.pdf.
- Европейска комисия. (3.11.2019). *Европейският стълб на социалните права се гради на 20 принципа*. 2017. https://ec.europa.eu/commission/priorities/deeper-and-fairer-economic-and-monetary-union/european-pillar-social-rights/european-pillar-social-rights-20-principles_bg.
- Иванов, И. (30.10.2019). Приобщаващото образование. В *Годишник на ШУ „Епископ Константин Преславски”*, 2013, Т XVII Д, с. 235-242. Шумен: Педагогически факултет. [file:///C:/Users/HP1/Downloads/Priobshtavashoto-obrazovanie-2013%20\(1\).pdf](file:///C:/Users/HP1/Downloads/Priobshtavashoto-obrazovanie-2013%20(1).pdf).
- Младенов, Т. (2.11.2019). Принципи на приобщаването. В *Да учим по европейски: сборник статии за учители и родители или какво можем да научим за приобщаването от британския опит*, 2009, с. 7-18. София: Българска асоциация на Чийвнинг стипендиантите. <https://www.ela-bg.eu/cache/files/116.pdf>.
- Нунев, Й. (30.10.2019). *Педагогически аспекти на приобщаването и интеграцията в българското образование*, 2017. <http://www.amalipe.com/files/publications/Iosif%20Nunev.pdf>.